

בית

מרן

ערש"ק
ב' בתמוז תשע"ח
פרשת השבוע קרח
מספר: 5290
(שנואל א' יא')

עלון מס' 168

לע"נ מרן רבינו עובדיה יוסף זצ"ל

הרב המקדים: הר"ג רבי שלמה צדוק שליט"א
רבה של תל-מונח

שיעורו השבועי

של מרן הראשון לציון הגאון הגדול
רבינו יצחק יוסף שליט"א
נשיא בית הדין הרבני הגדול

כותב השיעור: הר"ג רבי יצחק לוי שליט"א
רבה הראשי של חסידי נשך

העיר	הדלקת נרות שבת	צאת החג	דביתו תס
ירושלים	19:31	20:23	21:19
תל אביב	19:29	20:20	21:16
חיפה	19:32	20:24	21:20
באר שבע	19:29	20:20	21:16

השבוע זכות עלון

"בית מרן" מוקדש ל:

רבקה בת סבטלנה ציפורה
לזיווג הגון

למחשבות שונות על "בית מרן" יוקדש עמוד
לחגיגת חתונתה של רבקה בת סבטלנה ציפורה

חייגו: *5290

קו הילכות "בית מרן"
מענה הלכתי 24 שעות
ע"י רבני "בית מרן"
לשאלות בהלכה, בתורה, ובמסורת
חייגו: *5293 שולח 1

להפצת תורתו של מרן
דרך כרטיס אשראי ב- *5290 / 02-6502725
או דרך העברה בנקאית 5116619

תוכן העניינים:

עמ' 4-1 השיעור השבועי
מורנו ורבינו רבי יצחק יוסף שליט"א

עמ' 5 פרשת קורח
הגאון הגדול רבי ברוך שרגא שליט"א

עמ' 5 לאורו נלך
המקובל הגדול רבי אליהו מנחם זצוק"ל

עמ' 6 משפטי ישראל
הרב ישראל לורי שליט"א

עמ' 6 הלכות לנשים
הרב אברהם דניאל שליט"א

עמ' 7 חינוך הילדים
הרב אברהם ברזילאי שליט"א

עמ' 7 לחיות עם האמונה
הרה"ג רבי י. ישראל לוגסי שליט"א

הלכות הנאה ממועשה שבת

אם מותר לנסוע במהלך השבוע ברכבת שנעשו בה עבודות בשבת. יש דברים המסורים לשיקול דעת של גדולי הדור. הנאה ממועשה שבת כמוזיד, ובשוגג, למבשל עצמו, ולאחרים, ולמי שנתבשל בשבילו. היכן אפשר להקל נגד מרן. אם מותר לספרדי לומר לאשכנזי שיעשה עבורו דבר שהם נוהגים בו היתר, ולהיפך

הטור החמישי

א. לפני כארבעים שנה היתה בעיה בטבריה, בנק לאומי ביצע חפירות קברים, ורבים מכל החוגים – כולל מטעם הרבנות הראשית לישראל – קראו לכולם להעביר את חשבון הבנק שלהם מבנק לאומי, וזה השפיע עליהם והכניע אותם, והפסיקו את החפירות. זה לא שאלה הלכתית, אלא ענין של השקפה, ודבר כזה הוא מסור לגדולי הדור שהם צריכים להכריע אם חרם כזה ישפיע ויועיל או לא. זה בגדר "שלחן ערוך החמישי", כפי שמספרים מעשה ידוע¹ על הגאון רבי ברוך פרנקל², שפעם בחן אברך אחד על אורח חיים ויורה דעה³, ונתן לו תעודה יורה יורה, האברך לקח את התעודה וקם ללכת, ואז קרא לו הרב לחזור, הוא פחד שאולי הרב התחרט ורוצה לקחת לו את התעודה... אמר לו הרב: האם אתה יודע גם את החלק החמישי של השלחן ערוך? האברך התפלל: לא ידעתי שיש חלק חמישי, אני מזכיר ארבעה חלקים, אורח חיים, יורה דעה, אבן העזר וחושן משפט, אבל מה זה החלק החמישי. אמר לו: זה השיקול דעת שהרב צריך להפעיל בהנהגת הקהילה, היכן להחמיר והיכן להקל. אם היו רואים גדולי הדור שאפשר להשפיע על עבודות הרכבת על ידי שיכריו על איסור נסיעה ברכבת, היו אוסרים לגמרי את הנסיעה ברכבת, אבל כנראה ראו שזה לא ישפיע. ולכן נותר לנו לדון מצד ההלכה בלבד.

1 מספרים את הסיפור הזה על כמה רבנים, יש מספרים על רבי יוסף שאול נתנזון, ויש מספרים על החתם סופר, מכל מקום המסר בסיפור הזה הוא נכון.
2 יש לו ספר "ברוך טעם", בבר מצוה שלי קבלתי את הספר הזה מתנה, ומרן זצ"ל לקח לי אותו, אמר לי: מה תעשה בו, זה ספר עצום ורב, עד עכשיו לא החזיר לי...
3 היו נוהגים לבחון בעל פה, בוחנים כמה שעות ורואים אם הוא תלמיד חכם, ומועצה לו תעודה. מרן זצ"ל לא היה מוכן לתת תעודה "יורה יורה ידיו ידיו" אלא רק למי שלמד בית יוסף, היו באים אליו אברכים שבקאים בשלחן ערוך עם באר היטב, אבל לא למדו בית יוסף, ולא הסכים להסמיך אותם לרבנות. רק מי שלמד לפחות הלכות מליחה, בשר בחלב ותערובות טור ובית יוסף ושלחן ערוך ונושאי כלים, היה מוכן לבחון אותו ולתת לו תעודה.

עבודות הרכבת בשבת

א. לאחרונה דיברו הרבה על עבודות הרכבת, שמכריחים את העובדים לעבוד בשבת, וגם משלמים להם יותר על העבודות בשבת, ואם הם יסרבו לעבוד יפטרם אותם. צריך מסירות נפש בזה, ולהתנגד לעבוד בשבת גם אם יפטרם אותם, אבל למועשה הם עובדים בשבת, ויש שם עובדים יהודים וגוים, והשאלה אם מותר במשך השבוע לנסוע על אותם פסי רכבת שהניחו אותם בשבת, או שהדבר אסור מצד איסור הנאה ממועשה שבת. לפני כמה חודשים היה כנס רבנים, ודיברו שם על הנושא הזה, והיו כמה רבנים – בעיקר צעירים – שכן היתה דעתם שצריכים לפרסם שאסור לנסוע ברכבת שנעשו בה עבודות בשבת. אותם רבנים הסתמכו על מה שכתוב בשלחן ערוך בתחילת הלכות שבת (סימן רמד סעיף ג), שאם גוים בנו בשבת בית עבור יהודי, נכון להחמיר שלא יכנסו בו. כי בניית בית היא עבודת קרקע, ואפילו שנבנה על ידי גוי יש להחמיר, וכל שכן בנידוננו שפסי הרכבת נבנו בשבת על ידי יהודים, ובלי אותן עבודות לא יכלו לנסוע ממקום למקום, ואי אפשר לדעת איזה חלק נעשה בשבת ואיזה חלק בחול, ונמצא שהנוסע ברכבת באמצע השבוע, הרי הוא נהנה מחילול שבת.

לפעמים מצוה שלא לומר

ב. היו כמה רבנים שרצו שנפרסם איסור על הנסיעה ברכבת ישראל, אבל אין לנו כח לאסור את הנסיעה ברכבת, אמנם יש להקדים שהם עושים שלא כהוגן שעובדים בשבת, והרבנות הראשית פנתה למי שצריך, ומחינו על העבודות הללו ודברנו על זה, אבל לצערנו אנחנו עדיין בגלות, וצריכים להתפלל על הגאולה השלימה, שאז הכל יתנהל על פי ההלכה. אבל לעת עתה אותם מחללי שבת שהם כמו תינוקות שנשבו לא שומעים לנו, ואם נפרסם שלא לנסוע ברכבת בכלל, מי ישמע לנו, רק הדתיים, וגם הדתיים אולי לא כולם ישמעו, אבל רוב הנוסעים לא דתיים ולא ישמעו לנו, וכשם שמצוה על אדם לומר דבר הנשמע, כך מצוה על אדם שלא לומר דבר שאינו נשמע (יבמות סה:).

למסירת שמות לתיקון הנפטרים לכולל בית מרן התקשרו: *5290

ד. לפני כארבעים שנה היה מעשה באמריקה במדינת לוס אנג'לס, שבנו בית כנסת בסכום של יותר ממיליון דולר, והקבלן והפועלים שהיו גוים עבדו גם בשבתות, והיו כמה רבנים שרצו לפסוק שאסור להיכנס לבית הכנסת הזה, וכמו שכתוב בשלחן ערוך (סימן רמד סעיף ג) הנ"ל, שנכון להחמיר שלא להיכנס לבית שנבנה בשבת על ידי גוי לצורך ישראל. וחברי ועד הקהילה שם פנו למרן זצ"ל שיפסוק להם, ומרן כתב על זה תשובה ארוכה שנדפסה אחר כך בשו"ת יביע אומר ח"ח (תא"ח סימן כח), אני זוכר שמרן ביקש לבוא אצלנו לכולל ולמסור בפני האברכים שיעור על הנושא הזה, "ותשועה ברוב יועץ", ומסר שיעור ארוך והעלה להתיר להכנס לבית הכנסת הזה. יש אברך אחד שחיבר ספר והביא את ההיתר של מרן שמתפרסם ביביע אומר על כעשרים עמודות, והוא כתב אולי חצי עמוד, והזכיר את השלחן ערוך הנ"ל, וחלק על ההיתר של יביע אומר. האם יש לך אחריות כמו שהיתה למרן זצ"ל? פונים לרב קהילה שלימה שיש להם בית כנסת חדש, זה פשוט לומר להם אסור? וכי הרב ביביע אומר לא ידע את דברי מרן השלחן ערוך? הרב ראה שיש צורך גדול בדבר, וישב וכתב כמה צירופים וצירופים צירופים עד שמצא היתר במקום הפסד מרובה כזה.

המבשל בשבת

ה. יש תוספתא במסכת שבת (פרק ב הלכה טו), שהיא מובאת בש"ס כמה פעמים, בחולין (טו.), בכתובות (לד.), בשבת (לח.), בגיטין (נג.), בבבא קמא פרק מ'רובה (עא.), בענין המבשל בשבת אם מותר לאכול את התבשיל, יש שם שלש דעות, רבי מאיר הכי מיקל, ורבי יוחנן הסנדלר הכי מחמיר, ורבי יהודה באמצע, לדעת רבי מאיר אם בישל בשוגג⁵, מותר לו לאכול את התבשיל אפילו בו ביום. ואם בישל במזיד, אסור לו לאכול את התבשיל בשבת, אבל מותר לו לאכול במוצאי שבת, יעשה עליו סעודה רביעית. רבי יהודה חולק וסובר שאם בישל במזיד, אסור לו התבשיל עולמית, ולאחרים מותר במוצאי שבת. ואם בישל בשוגג אנחנו קונסים שוגג אטו מזיד, כי אם נתיר בשוגג, מחר יבשל במזיד ויאמר שזה היה בשוגג, לכן אוסרים בשבת בין למבשל בין לאחרים, ובמוצאי שבת מותר בין למבשל ובין לאחרים. ולדעת רבי יוחנן הסנדלר אם בישל בשוגג מותר במוצאי שבת רק לאחרים, ואם בישל במזיד אסור עולמית בין לו בין לאחרים. כי רבי יוחנן הסנדלר סובר שמעשה שבת אסור מהתורה, שנאמר ושמרתם את השבת כי "קודש" היא לכם, כמו קרבן קודש שאסור מדאורייתא, אבל רבי מאיר ורבי יהודה דורשים אחרת את הפסוק, כי "קודש היא" לכם, היא קודש ואין מעשיה קודש, ורק חכמים אסרו הנאה ממעשה שבת, ולכן הם מקילים יותר.

החילוניים אם הם שוגג או מזיד

ו. החילוניים של זמננו שמחללים שבת, אין זה נקרא שוגג, אלא מזיד, שהרי הם יודעים שאסור לבשל בשבת, אלא שיש מחשיבים אותם כתינוקות שנשבו לענין דברים אחרים, פעם החילוניים היו דור ראשון או שני של חילוניים, וראו שבת ומצוות, אבל לצערנו היום יש כבר דור שלישי ורביעי של חילוניים, ולכן החזון איש (יורה דעה סימן ב אות כח) תופס שהם בגדר תינוקות שנשבו, לענין שלא נאמר בהם מורידים ולא מעלין וכדומה, אבל אין להם מופת זה הם בגדר שוגג, שהרי הם יודעים שכבר נכנסה שבת ואסור לבשל בשבת.

אם החילוניים בגדר אנוסים

ז. הכף החיים (סימן שי"ח ס"ק כ) הביא בשם ספר בנימין זאב (סימן קל) - היה קדמון לפני כחמש מאות שנה - שכל האיסור הוא דוקא במזיד או בשוגג, אבל מי שבישל באונס זה יותר קל, שהרי על שוגג יש קרבן, ועל אונס אין קרבן. ויש לדון באונס חילוניים של זמננו שחינוכו אותם בבית ספר חילוני⁶ השיטה של הפוסקים שהלך בה מרן זצ"ל, היא לצרף כמה וכמה סברות ודעות, עוד ספק ועוד צירוף, כדי שיהיה היתר מרומם. ויש שאין להם את השיטה הטובה הזו, ומסתמכים רק על סברא אחת או פוסק אחד.

8 כגון שחשב שעדיין לא נכנסה שבת, לא ידע שהחליפו את השעון לשעון חורף, או שבסוף השבת חשב שכבר יצאה שבת, ולבסוף התברר שבישל בשבת, זה נקרא שוגג. או שחכם אחד הורה לו שמותר לבשל במיקרוגל, ולא ידע שהוא דרך בישול ואסור, גם זה נקרא שוגג.

6 כשאני מופיע בבתי ספר חילוניים, ואני מופיע, בארץ ובחו"ל, אני אומר להם מה שכתב הרמב"ם (פ"ה מהלכות תשובה ה"ב) שהאדם בחירי, ובידו לבחור בטוב או ברע, ואני אומר להם: תבחרו בטוב. האם אתם מכירים את התורה שלנו? מסכנים,

עם בנים ובנות יחד, ולא לימדו אותם על התורה והמצוות, האם הם נקראים בגדר אנוסים, כי מה יעשה הבן ולא יחטא, אבל מצד שני הם מכירים דתים ויודעים שיש תורה ומצוות, ולכן בפשטות זה לא אונס ולא שוגג אלא מזיד.

למי מחמירים ולמי מקילים

ח. כאמור, יש לנו שלש דעות בין התנאים בדין המבשל בשבת אם מותר ליהנות, כמי נפסקה הלכה, בגמרא מסכת חולין (טו.) מובא שרב היה מורה לתלמידיו כרבי מאיר להקל, וכשהיה דורש ברבים לצבור הרחב היה מורה כרבי יהודה להחמיר. לכאורה לבחורי ישיבות תחמיר להם, 'המחמיר תע"ב', בשביל שהם תלמידים שלך אתה מיקל להם? אלא שבחורי ישיבות יודעים להזהר, לכן אפשר לסמוך עליהם ולהקל להם. היום יש כאלה שטוענים להיפך, שלבחורי ישיבות צריכים להחמיר יותר, אבל יש לנו גמרא מפורשת להיפך, בצבור הרחב צריכים זהירות יותר, שלא יבואו להקל יותר מדאי. התוס' (ד"ה מורי) למדו מכאן שמעיקר הדין הלכה כרבי מאיר, כי אם הלכה כרבי יהודה איך היקל לתלמידיו נגד הדין, וכי בגלל שהם בחורי ישיבה יעשה להם פרוטקציה? אלא ודאי שהלכה כרבי מאיר, רק שבדרשה לצבור הרחב היה מחמיר כרבי יהודה לאסור בשוגג בין לו בין לאחרים. וכך דעת התרומה (פרק כירה סימן רלא, רמח), והר"ז (פרק כירה), והארחות חיים (סימן עו), והריטב"א (שבת לח.), והראב"ד, והרשב"א, בסך הכל שבעה ראשונים שפסקו כרבי מאיר שאם בישל בשוגג מותר בו ביום, ואם בישל במזיד מותר לכולם במוצאי שבת.

הלכה למעשה

ט. אבל רוב הראשונים פסקו כדעת רבי יהודה, ובראשם שלשת עמודי הוראה הר"ף (פרק כירה) הרמב"ם (פ"ו מהלכות שבת ה"ג) והרא"ש (פ"ק דחולין סימן יח), שמכיון שרב הורה בדרשתו כרבי יהודה, גם אנחנו צריכים לפסוק כרבי יהודה, כי נפשי עמי ארצות גבן. ואמנם יש קצת סתירה בדברי הרא"ש, כי במסכת בבא קמא פרק מ'רובה (עא.) הקשה על הר"ף שפסק כרבי יהודה, אבל למעשה תופסים בדעת הרא"ש שפוסק כרבי יהודה, וכמו שכתבו מרן הבית יוסף (ר"ס שיח) והדברי חמודות (פ"ק דחולין אות סד). וכן דעת הגאונים (הובאו במגיד משנה פ"ו מהלכות שבת ה"ג). וכן פסק מרן השלחן ערוך (סימן שי"ח סעיף א) כרבי יהודה, שמי שבישל בשבת בשוגג, בשבת עצמה התבשיל אסור בין לו ובין לאחרים, ובמוצאי שבת מותר בין לו בין לאחרים. ואם בישל במזיד, התבשיל אסור לו עולמית, ולאחרים מותר במוצאי שבת. ולעומת זאת הגר"א (ר"ס שיח) והמשנה ברורה (סק"ז) כתבו לסמוך על רבי מאיר, להתיר בשוגג בו ביום. אולם אנחנו הספרדים קבלנו הוראות מרן, ולכן אין להקל כרבי מאיר.

אין להקל נגד מרן במקום צורך

י. היה מחבר אחד לפני יותר מעשרים שנה שכתב בספרו בהלכה "למעלה", שמי שבישל בשבת בשוגג, במקום הצורך יכול לסמוך על דעת רבי מאיר, כיון שיש כמה ראשונים שסוברים כך. לא מדובר שהתבשיל לא היה מבושל כל צרכו והוא הגיס בקדרה, אלא בישל ממש בשוגג, אם אין לו תבשיל אחר זה נחשב מקום צורך, ולכן התיר לאכול תבשיל זה. ובילקוט יוסף (סימן שי"ח ע"א) הערנו עליו, איך הוא יכול להורות נגד מרן השלחן ערוך, דאין לו תבשיל אחר, שיתפת קופסת שימורים של דגי טונה ויאכל, או יאכל מלפפונים, לא טלפונים... וכי חייב לאכול דוקא מה שבישל, ולעשות מעשה נגד מרן השלחן ערוך.

יש להקל נגד מרן בהפסד מרובה

יא. יש שטענו שאפשר להקל למי שבישל בשוגג במקום צורך, כי ראינו כמה אחרונים שהקילו נגד מרן במקום הפסד מרובה, ומענין שבשו"ת רב פעלים (ח"ב חיו"ד סימן ז) כתב שקבלנו הוראות מרן לגמרי, ואפילו במקום הפסד מרובה אין לסמוך על החולקים על מרן. וכיוצא בזה כתב החזון איש (יורה דעה סי' קנ"ט ס"ק ד), שכאשר נפסק בשלחן ערוך להחמיר, הרי זה נחשב כאילו "נאמרה הלכה", ואין להקל אפילו בשעת הדחק. וכן כתב בשו"ת בנין עולם (חיו"ד סימן ג) שאין להקל נגד מרן בשום פנים ואופן, אפילו בשעת הדחק. אבל לעומת זאת יש אחרונים שהקילו במקום צורך גדול נגד מרן, כמו הרב נזירות שמשון (וא"ח סימן יג), וכן דעת החכם צבי (סימן ק) בענין לימוד משניות לאבל בחג, וכן דעת הרב בית אפרים (הובא בשו"ת חתם חסד מכירים רק את ספרי ביאליק וכל מיני שטויות שמלמדים אותם, רק תבואו ללמוד את התורה שלנו כדי להכיר אותה. אני מאמין שברגע שילמדו תורה, אז יתקיים בהם "המאור שבה מחזירים למוטב" (מדרש איכה פתיחתה ב).

סופר חאה"ע ח"ב ס' עא). וכן דעת הרב השואל בשו"ת בנין עולם (חאו"ח סימן יד). וכן הזבחי צדק (ס' קג ס"ק לא) כתב שיש לסמוך על החולקים על מרן במקום הפסד מרובה. וכן כתב רבי יונה נבון בשו"ת נחפה בכסף (ח"ב דף כז סוף ע"ד), לא צריך להיות ראש בקיר, אלא במקום שיש הפסד מרובה אפשר לסמוך על המקילים. אבל כל זה דוקא במקום שיש הפסד מרובה, כגון שיש לו שבת חתן ואין לו מה לתת לאורחים, זה נחשב הפסד מרובה, מה שאין כן אדם פרטי שבישיל בשבת בשוגג, אם לא יאכל את התבשיל הזה בשבת, זה לא נחשב צורך גדול והפסד מרובה.

להקל בהרמ"א בהפסד מרובה

יב. היה עשיר אחד ממקסיקו, שהשכיר את המחסנים שלו לגוי לשנה אחת בעשרה מיליון דולר, והגוי הביא את היין שלהם, לא יין שניסכו אותו לעבודה זרה, אלא סתם יינם שהוא אסור בהנאה לדעת מרן השלחן ערוך (סימן קכג סעיף א), ואמרו לו רבני הקהילה, שאסור לו ליהנות מהכסף הזה, שהרי היין אסור בהנאה, ולכן תשים את כל הכסף בשיבות. הוא היה בלחץ והתקשר אלי, וביקשתי ממנו שיכתוב לי את כל הפרטים שהשאלה תהיה ברורה ואני אעיין, ולבסוף התרנו לו, כי הרמ"א (שם) סובר שסתם יינם בזמן הזה מותר בהנאה. ולפי כל האחרונים הנ"ל שכתבו להקל בהפסד מרובה נגד מרן, בודאי שבנידון כזה יתירו, שאין לך הפסד מרובה יותר מזה. והשואל כמוכן שמח מאוד על הפסק הזה.

יש להקל נגד מרן במקום צורך גדול

יג. פעם הזדמן לי להיות במירון, לא בל"ג לעומר... הלכתי למסור שיעור בכלל חשוב שיש שם, והנה נכנס לשם רב אחד עם פראק, אני לא מכיר אותו, ראיתי אותו 'פעם אחת ולא אשנה לו' (ע"פ שמואל א' פכ"ו, ח), הוא ראה שאני מדבר על הנאה ממעשה שבת, ומיד התחיל להתקיף אותי: איך אבא שלך (בלוית חן סימן יז) התיר לומר לגוי להדליק את אור החשמל בליל יום הכפורים, והרי אסור ליהנות מנר שגוי הדליק עבור ישראל. הוא לא בא לשאול, ידעתי, אפילו הכי עניתי לו בצורה יפה: תראה, גוי שעושה מלאכה – אפילו לא צויתי לו אלא שעשה מעצמו – אסור ליהנות מאותה מלאכה, וכמבואר בשלחן ערוך (סימן רעו סעיף א, וסימן שכה סעיף א והלאה), ולכן גוי שהזמין מעלית לישראל, אסור ליהנות ממלאכה זו ולעלות במעלית. אבל המעשה שהיה אצל מרן זצ"ל שביליל יום כפור נכבה החשמל, הצבור לא יודעים את התפלה של כפור בעל פה, מה תאמרו להם, לדעת מרן אסור לקרוא לגוי, ולא יתפללו, במקרה כזה אפשר לסמוך על הרמ"א (סימן רעו סעיף ב) שפסק כדעת העיטור וחכמי נרבנא והמאירי ועוד, שהתירו אמירה לגוי במלאכה דאורייתא במקום מצוה. ואמנם מרן השלחן ערוך (סימן שז סעיף ה) לא סמך על זה, ופסק כדעת הרמב"ם (פ"ו מהלכות שבת ה"ט) שאין להתיר אלא שבות דשבות, דהיינו לומר לגוי לעשות איסור דרבנן במקום מצוה. והדלקת אור החשמל היא איסור דאורייתא⁷, ומרן זצ"ל היה מספר בשיעור ביזדים שהוא התיר לומר לגוי להדליק את החשמל בליל כפור. ואותו רב לכאורה שאל נכון, איך מרן זצ"ל התיר נגד מרן השלחן ערוך. ולפי האמור מובן, כי במקום צורך גדול אפשר לסמוך על המקילים, וכי יש לך מקום צורך גדול יותר מתפלה של כל הצבור הגדול בליל כפור! דבר זה תלוי בשיקול הדעת של הפוסקים, היכן נחשב הדבר לצורך גדול.

מה נחשב צורך גדול

יד. מי שיש לו שבת חתן עם מוזמנים רבים, ונכבה החשמל של הפלאטה, זה נחשב בגדר צורך גדול שאפשר להתיר אמירה לגוי כדעת הרמ"א שהתיר אמירה לגוי במקום מצוה, אבל לכתחילה עדיף שיחפשו אשכנזי שנוהג כדעת הרמ"א, ויבקשו ממנו לומר לגוי להרים את הכפתור, לכתחילה רק ירמוז לו, ואם הגוי לא מבין ברמז, יאמר לו בפירוש. ואם לא מצא אשכנזי, אין ברירה, יסמוך על העיטור וסיעתו ויבקש מגוי להדליק את החשמל, כי זה צורך גדול של סעודת שבת של רבים.

אמירה לאשכנזי

טו. אינני יודע למה מרן זצ"ל כתב להתיר – בנידון שכבה החשמל בליל כפור – מטעם מצוה דרבים, ולא כתב את הרעיון הזה לומר לאשכנזי שיאמר לגוי להדליק את החשמל, כי לכאורה זה עדיף יותר. יש לזה ראייה ממה שכתב מרן בשלחן ערוך (סימן רסג סעיף יז). שמי שקיבל עליו שבת מבעוד יום, יכול אמנם יש שפקפקו גם בזה, אם יש איסור דאורייתא בהדלקת אור חשמלי, כמו הגאון מהרש"ם בתשובה (ח"ב ס' רמז), אבל להלכה אנחנו תופסים שהוא איסור תורה כדעת רוב ככל הפוסקים.

לומר לאחר שלא קיבל שבת – ואפילו לאשתו – שיעשה עבורו מלאכה, כגון לכבות את הגז, או להדליק מזגן וכדומה, כי איסור אמירה לגוי שמענו, אבל איסור אמירה לישראל לא שמענו. והוא הדין שמותר לומר לאשכנזי לעשות עבורו דבר שהם נוהגים בו היתר. ופעם סמכנו על זה בישיבה הלכה למעשה, ישבתי בליל שבת בבית המדרש⁸, והנה בא אלי הבחור⁹ שהיה אחראי תורן על המטבח, וסיפר לי שפתחו את החלון של המטבח ונכנסה רוח וכיבתה את הגז, ועד הבוקר כל הסיר הגדול של החמין ילך לאיבוד, ולא יהיה להם מה לאכול, פחד שיאכלו אותו... אמרתי לו: תרד למטה יש שם מרכז רפואי של על"ה, ויש שם עובד גוי, תמצא איזה אשכנזי ותבקש ממנו שיאמר לגוי לבוא ולהדליק את הגז, אמנם זה לא נקרא "מצוה דרבים", דוקא מצוה שנעשית ברבים כגון קדיש וקדושה, היא בגדר מצוה דרבים, מה שאין כן אכילת חמין היא מצוה שנעשית ביחיד, אלא שבמקרה יש כאן הרבה אנשים שאוכלים יחד, ואין זה בגדר "מצוה דרבים". הלך הבחור ומצא ברחוב ירמיהו חסיד בעלז וביקש ממנו, החסיד צעק עליו: מה אני גוי של שבת שלך...?! אני במקומו הייתי מרגיע אותו ומסביר לו, הרמ"א שאתם נוהגים כמוותו מתיר אמירה לגוי כדעת העיטור והמאירי וחכמי נרבנא, הוא היה שומע פוסקים, היה מתבלבל ובא... חזר ואמר לי: אשכנזים לא רוצים. אמרתי לו: תחפש אמריקאי, יש מהם שיש להם קצת תמימות והוא יסכים, וכך היה בא וביקש מהגוי שידליק את הגז, הגוי בא אבל היה עם קסקט וזקן לבן, והסתפקתי אם הוא גוי, הוא היה נראה יותר כמו אברך צרפתי... אבל כשהתחיל לדבר לפי המבטא הבנתי שהוא גוי. הוא שאל: האם לעשות אש גבוהה או נמוכה? סימנתי לבחורים עם היד על הפה שלא יענו לו, כשראה שלא עונים לו, הדליק אש גבוהה, אחד הבחורים נבהל ופלט אנחה, עכשיו האוכל ישרף, הוא הבין והנמיך מעצמו, ולמחרת כולם אכלו חמין חם. סמכתי על המבואר בסימן רסג, שאמירה לישראל מותרת. והוא הדין גם להיפך יבוא אשכנזי אלינו ונעשה לו קפה טעים בעירוי מכלי שני, ואדברה, איש את רעהו יעזרו, אם מסבירים להם הם עושים עירוי מכלי שני, ואדברה, איש את רעהו יעזרו, אם מסבירים להם טוב, הם לא יפגעו, הם נוהגים כדעת הרמ"א, ואנחנו כדעת מרן.

מכירת מעשה של שבת

טז. מי שבישיל בשבת סיר של חמין, התבשיל אסור לו עולמית ומותר לאחרים, האם מותר לו למכור את החמין במאה דולר לאדם אחר במוצאי שבת? בילקוט יוסף (סימן שיח ע"א טו) כתבנו שמותר לו למכור את התבשיל וליהנות מהדמים. בזמנו קבלתי מכתב מהגאון רבי שלמה זלמן אוירבך שטען שאסור ליהנות מדמי התבשיל, וצריך לזרוק אותם בים, והביא ראייה מהגמרא ופולפול בהכמה. אבל שלחתי לו מכתב בחזרה, והבאתי לו מה שכתב השיטה מקובצת על מסכת כתובות (לד). שהתבשיל אסור באכילה, אבל מותר בהנאה, ולכן מותר למכרו. וכן כתבו עוד אחרונים. שלחתי לו מכתב, אבל הוא לא החזיר לי תשובה. וכך ההלכה, שמי שעשה מלאכה האסורה בשבת, כגון שעשה כסא או סטנדר, אסור לו ליהנות מאותה מלאכה לעולם, אבל מותר לו למכרו וליהנות מהדמים.

מעשה שבת אסור מדרבנן

יז. אנחנו צריכים לדון עוד, אם להלכה מעשה שבת אסור מהתורה או מדרבנן, במסכת כתובות (לד). פליגי בה רב אחא ורבינא, חד אמר דאורייתא וחד אמר דרבנן, מאן דאמר דאורייתא שנאמר (שמות לא, יד) "ושמרתם את השבת כי קדש היא לכם", מה קודש אסור באכילה, אף מעשה שבת אסור באכילה. מאן דאמר דרבנן שנאמר "ושמרתם את השבת כי קדש היא לכם", היא קודש ואין מעשה קודש. ובגמרא חולין (צג:) וכן בפסחים (עד:) אמרו: כל מקום שחולקים רב אחא ורבינא ולא כתוב מי אמר מה, רק "חד אמר כך וחד אמר כך", רב אחא מחמיר ורבינא מקיל, והלכה כרבינא שמיקל, כי רבינא היה בתרא. הוא סיים את התלמוד יחד עם רב אשי, והלכה כבתרא¹⁰.

⁸ היינו מדריכים את הבחורים בישיבה, שביליל שבת ילמדו את הספרים של מרן זצ"ל, כל אחד לפי כחו, מי שיכול ילמד יביע אומר, ולכל הפחות יחזה דעת, אבל ילמדו בעיון עם חברותא, וכך ילמדו את העיון האמיתי איך לפסוק הלכות. והייתי מסתובב בבית המדרש לראות שכולם לומדים בספריו של מרן זצ"ל, וגם אני הייתי יושב ולומד אתם, והיתה איררה טובה של לימוד עם חשק גדול, יושבים ולומדים עד השעה אחת או שתיים בלילה.

⁹ הוא היה אתיופי, בחור למדן. בישיבת חזון עובדיה יש בחורים אתיופים למדנים חשובים.

¹⁰ "הלכה כבתרא" אומרים רק בקדמונים, ולא בפוסקים של זמננו. נתאר לעצמנו שמרן זצ"ל כתב פסק ביביע אומר, ויבוא איזה בעל תשובה ויכתוב תשובה לחלוק על ביביע אומר, האם נאמר הלכה כבתרא?

במלחמת יום הכפורים היו הרבה שאלות של עגונות, והיה רב אחד של חיל הים שהיה מקורב לסטייפלר, רבי יעקב ישראל קנייבסקי, יש לו ספר "ארחות רבינו", הוא מספר שם כל מה ששאל את הסטייפלר, ומה שענה לו, הנה הוא ראה שכל התיקים של

איסור לכתחילה, נראה לו שזה איסור חלש, שהרי אם היה מתבטל מאליה היה מותר, ולכן אסרו חכמים גם למי שנתבטל בשבילו, כדי שלא יעבור עוד פעם ויבטל לכתחילה במזיד. אבל איסור שבת יודעים שהוא איסור חמור, ואין לחוש שמא אדם יעשה לחבירו, אפילו אם יבקשו מחילוני שמחלל שבת לעשות מלאכה עבור אדם אחר, הוא יעסעע, אין אדם חוטא ולא לו, אולי יש אנשים מיוחדים שיסכימו, ממרצ או מיש עתיד... אבל בדרך כלל אין חשש כזה, לכן לא ראו לנסו לאסור גם למי שנתבטל בשבילו.

למי מותר ולמי אסור לנסוע ברכבת

יט. בעבודות הרכבת שנעשו בשבת, אם הפועלים עצמם ישאלו אותנו, נפסוק להם שאסור להם לנסוע ברכבת לעולם ועד, שהרי העושה מלאכה במזיד אסור לו עולמית, אבל זה לא נאסר לצבור הרחב, שהרי המבטל במזיד עבור אחרים, מותר לאותם אחרים במוצאי שבת, ולכן גם אם כוונת הפועלים היתה גם לצבור הרחב, אין לאסור לכולם את הרכבת בהנאה. והלכה למעשה, מותר לנסוע ברכבת בימי החול, גם כאשר יודע בבירור שברכבת זו נעשה חילול שבת. ראיתי בעיתון המודיע מודעה שחתמו עליה כמה רבנים - מליגה ג' או ד' לא מגדולי הדור - שאסור לנסוע ברכבת מפני שנעשו בה חילולי שבת, אבל מי שומע להם? וגם הם לא צודקים כפי שהסברנו. אלא אם כן יבואו גדולי הדור ויראו לנסו לאסור את הנסיעה ברכבת, כדי למנוע חילולי שבת בעתיד, בודאי שאז כולם צריכים להימנע ולא לנסוע ברכבת.

חובת המהאה

כ. כמובן שאנחנו מוסיפים בעבודות הרכבת בשבת, וצריך למחות בהם. שלא יבואו לומר שאמרת שמוותר לעבוד ברכבת, חס ושלום! צריכים למחות באלו שעובדים בשבת בכבישים וברכבות, הם עושים עוון גדול של חילול שבת בפרהסיא, וכל השאלה שלנו היתה אך ורק אם מותר לנסוע ברכבת ביום חול, ועל זה אמרנו שמוותר.

ולפי זה בדין מעשה שבת שנחלקו אם זה איסור דאורייתא או דרבנן, רבינא הוא המיקל והלכה כמותו שמעשה שבת דרבנן. כך פוסק הגאון רבינו זלמן (סימן ש"ק א), ורבי יהודה עייאש במטה יהודה (סי' ש"ק א), והמבי"ט בקרית ספר, הביאו השדי חמד (מערכת מ סימן צה). וכן פסק האגרות משה (תאו"ח סימן כג), שמה שהתבטל בשבת אסור מדרבנן בלבד, כי היא קודש ואין מעשיה קודש. ולכן כשיש ספק בדין מעשה שבת, יש לפסוק להקל, כי ספק דרבנן להקל.

מעשה שבת במזיד אם אסור למי שנתבטל בשבילו

יח. כל זה היה הקדמה לשאלה של הרכבת, ונחזור לענין, כי כבר הגיעה הרכבת... בשלחן ערוך יורה דעה (סימן צט סעיף ה) מבואר שאין לבטל איסור לכתחילה, כגון מי שנשפך לו חלב לבשר ואין ששים כנגדו, אסור לו להוסיף עוד מרק כדי שיהיה פי ששים, כי אין מבטלים איסור לכתחילה, אלא אם כן זה היה איסור דרבנן, כגון עוף בחלב, לדעת מרן מותר להוסיף ולבטל לכתחילה. אבל באיסור דאורייתא אסור לבטל, ומי שעבר וביטל, אם היה בשוגג מותר, ואם היה במזיד אסור למבטל ולמי שביטל בשבילו. ודייק המגן אברהם (סימן ש"ק ב) מדברי מרן, שבאיסור והיתר דוקא מחמירים לאסור גם למי שמבטל בשבילו, אבל המבטל בשבת לא אסור במוצאי שבת אלא למבטל עצמו, ולא למי שביטל עבורו. וכן פסק להקל המשנה ברורה (סק"ה). אמנם יש חולקים בזה, אבל כאמור, מעשה שבת אסור מדרבנן, ולכן במקום שיש מחלוקת פוסקים להקל. ויש בזה גם סברה יפה, כי המבטל

העונות הגיעו למרן זצ"ל, הוא חשב שיצרפו אותו לבית הדין, אבל מרן לקח אחרים ולא צירף אותו, ולכן היה מחפש איך לפקפק על ההיתרים של מרן. מרן היה כותב תשובות ומפרסם אותם בין הרבנים, ואחר כך נדפסו ביביע אומר ח"ו בשנת תשל"ו. והוא מספר בארחות רבינו (ח"ה עמ' ע) שהסתייפלר אמר לו שכאשר יש מחלוקת באחרונים, תפסוק כמו האחרון שבהם, כי הלכה כבתראי. אני התפלאתי איך אמר לו דבר כזה, הרי הרב"ז (ח"ג סי' תקסד) כותב בפירוש, שלא נאמר כלל זה של הלכה כבתראי אלא במחלוקת של אמוראים, אבל לא בדברי הפוסקים. וגם הש"ך בחושן משפט (סימן כה ס"ק כא) הביא בשם מהר"ם אלשיך (סימן לט, דף סא ע"ב) שאין אמורים הלכה כבתראי אלא בין האמוראים, ולא בין הפוסקים ראשונים לאחרונים. וכי הסתייפלר לא ידע את הפוסקים הללו? בודאי שידע! לכן אני מסופק אם הסתייפלר אמר דבר כזה. תכתבו בצד של הספר הזה: לא נכון! אם יש לכם את הספר הזה...

חדש!! קו הלכה 24 שעות לקוראי עלון "בית מרן" תושבי חו"ל 073-7685352

באפשרותך להאזין בשידור חי לשיעורו השבועי של מרן הרש"צ שליט"א
מביהכנסת היידיש כל מוצש"ק בשעה 21:00 בקו הליכות "בית מרן" 5293* שלוחה 2

השבוע זכות השיעור "בית מרן" מוקדש:

תהילה בת מיכאל לזווג הגון

לכל המעוניין להחבר מפי קודש של מורינו ורבינו הראש"צ שליט"א בשידור חי בשיעורו השבועי להצלחה לרפוא"ש או לעילוי נשמת יקירכם חייגו: 5290*

ניתן לשמוע את השיעור של הראש"צ שליט"א גם בתדרים החדשים של 'בית מרן' 90.8fm, 92.5 fm, 100.7 fm ובקול חי 93.00fm, 92.8fm

באן מגדלים גדולי דור

ילד יקר!
בבדי שונל לטלא רענן
ולרשום את מיושך
מעל גבי השלון
אנא: הקלט עצמך בקול
בצורה ברורה
ולאט!

מאת התלמיד החביב: משה ברוך כ"י ת"ת דרך ה צפון
כתוב בספר השבועי: "רשומע משה ורפול על פניו"

נשאלת השאלה מדוע אהרון הכהן לא השתתף עם משה רבנו בתפילה?

מתוך בספר "ידבר יוסף" שיעור מחלוקת של קורח היה על מינוי של אהרון הכהן, היות ולפי דעתו של קורח משה רבנו מינה אותו לכהונה מדעתו, ואם אהרון הכהן היה עומד בתפילה היה העם מדבר אחריו שהיות ולא נתנו לו את המנהיגות לכן עומד הוא בתפילה שיתנו לו את זה, ולכן עמד משה רבנו בתפילה לבדו.

וכן תהיה לתלמידים החביבים: משה רבנו אבוסבול ג"י ת"ת "תורת אמת" חסיד ושלמה מוסקוביץ ג"י ת"ת "צפני מאיר" ביתר צליל

ילד יקר! התקשר גם אתה לקו הליכות "בית מרן" 5293* שלוחה 7 והקלט חידוש על פרשת השבוע עד יום א' בערב.

א הקלט עצמך אלט וצורה ברורה!

העלון להצלחתם של: עובדיה רועי בן שולמית רעות לרפואה שלימה בקרוב, ישי בן ורדית ליראת שמיים אמתית ישראל אלתר בן חנה נחמה הצלחה ברוחניות ובגשמיות ובכל העניינים, אורית בת זיוה הצלחה בכל מעשי ידיה שפע וברכה.